

Informatīvi skaidrojošais materiāls

Pieci soļi darba vides riska novērtēšanai mazajos uzņēmumos

Darba vides riska novērtēšana ir nozīmīgs solis gan Jūsu uzņēmumā nodarbināto cilvēku aizsardzībā, gan Jūsu uzņēmējdarbībā, gan normatīvo aktu prasību ievērošanā. Tas ļauj Jums fokusēt uzmanību tieši uz tiem darba vides riska faktoriem, kas ir svarīgākie Jūsu uzņēmumā – t.i. uz tiem faktoriem, kas patiešām var nodarīt kaitējumu un rada bīstamību. Daudzos gadījumos nekavējoties nepieciešams veikt pasākumus, lai novērstu risku, nevis iekļaut veicamos darbus pasākumu plānā. Piemēram, saslaucīt izlijušo šķidrumu, lai nodarbinātie nepaslīdētu, vai aizvērt atvilktnes, lai aiz tām nevarētu aizķerties un pakrist. Lielākā daļa veicamo pasākumu bieži ir vienkārši, lēti un efektīvi, bet nodrošina pašu svarīgāko – Jūsu uzņēmumā nodarbināto cilvēku drošību un veselību.

Latvijā spēkā esošie normatīvie akti darba aizsardzībā neliek Jums izskaust pilnīgi visus darba vides riska faktorus. Jums šie riski ir jāsamazina līdz iespējami zemākajam līmenim. Šis informatīvi – skaidrojošais materiāls sniedz informāciju, kā to iespējams paveikt bez lieka satraukuma, ja vadāt uzņēmumu, kurā ir nodarbināti ne vairāk kā desmit nodarbinātie.

Tajā pašā laikā nepieciešams atzīmēt, ka šajā materiālā norādītais veids nav vienīgais, kā veikt darba vides riska novērtējumu, eksistē arī citas metodes, kas ļauj Jums sakārtot darba vidi. Citas metodes ir nepieciešamas sarežģītiem riska faktoriem, dažādu riska faktoru kombinācijām un vienlaicīgai iedarbībai. Tomēr Lielbritānijas Veselības un drošības administrācija (*Health and Safety Executive*), kas ir izstrādājusi šo metodi, uzskata, ka šis darba vides riska novērtēšanas veids ir vispiemērotākais mazajiem, bet it īpaši mikro uzņēmumiem, kuros ir no pieciem līdz desmit nodarbinātajiem.

Informatīvais materiāls „Pieci soļi darba vides riska novērtēšanai mazajos uzņēmumos” ir tulkots no angļu valodas un adaptēts Latvijas situācijai. Materiāla oriģinālais teksts ir pieejams Lielbritānijas Veselības un drošības administrācija mājas lapā (<http://www.hse.gov.uk/pubns/indg163.pdf>).

Kas ir darba vides riska novērtēšana?

Darba vides riska novērtēšana ir vienkārša, bet rūpīga darba vietu apsekošana, noskaidrojot, kas katrā konkrētajā darba vietā var nodarīt kaitējumu cilvēkam, kas tur strādā, lai pēc tam varētu secināt, vai esat paveicis visu, lai pasargātu savus darbiniekus, vai arī Jums ir jāveic vēl kādi pasākumi. Nodarbinātajiem un citiem cilvēkiem, kas atrodas Jūsu uzņēmuma teritorijā (piemēram, apakšuzņēmējiem, apmeklētājiem), ir tiesības būt pasargātiem no kaitējuma.

Nelaimes gadījums darbā un arodslimība var sagraut cilvēka dzīvi. Tie ietekmē arī Jūsu uzņēmējdarbību, ja tiek zaudēta saražotā produkcija, bojāts darba aprīkojums, paaugstinās apdrošināšanas maksājumi vai Jūs tiek iesaistīti tiesas prāvā par kādam nodarīto kaitējumu. Turklāt, arī normatīvo aktu prasība ir reizi gadā veikt darba vides riska faktoru novērtēšanu un sastādīt veicamo pasākumu plānu darba aizsardzībā (Ministru kabineta 2007. gada 2. oktobra noteikumi Nr. 660 “Darba vides iekšējās uzraudzības veikšanas kārtība”).

Kā veic darba vides riska novērtēšanu?

Seko šī skaidrojošā materiāla pieciem soļiem:

	1.	solis	Identificē riska faktorus
	2.	solis	Izlem, kurš var būt pakļauts riska faktoriem un kādā veidā
	3.	solis	Novērtē risku un izlem par veicamajiem pasākumiem
	4.	solis	Pieraksti savus secinājumus un īsteno pasākumus
	5.	solis	Pārskati savu novērtējumu un precizē, ja nepieciešams

Nevajag sarežģīt procesu! Daudzos uzņēmumos riska faktori ir visiem labi zināmi, un veicamie pasākumi - viegli īstenojami. Iespējams, ka Jūs jau zināt, kuri nodarbinātie pārvieto smagus priekšmetus un tāpēc viņiem sāp mugura jostas-krustu daļā un kuri cilvēki ir pakļauti paslīdēšanas un pakrišanas riskam. Ja tā ir, tad pārliecinieties, ka esat paveicis pietiekami, lai cilvēki nesavinotos.

Pieci soļi darba vides riska novērtēšanai mazajos uzņēmumos

Darba vides riska novērtēšanu mazā uzņēmumā (līdz 10 nodarbinātajiem) varat veikt saviem spēkiem, ja:

- ❖ esat ieguvis pamatlīmeņa zināšanas profesionālās pilnveides izglītības programmā darba aizsardzībā (160 h) atbilstoši Ministru kabineta 2010. gada 10. augusta noteikumiem Nr. 749 „Apmācības kārtība darba aizsardzības jautājumos” prasībām;
- ❖ uzņēmums nestrādā bīstamajā nozarē¹;
- ❖ uzņēmums strādā bīstamajā nozarē, bet uzņēmumā ir mazāk par pieciem nodarbinātajiem;
- ❖ uzņēmums strādā bīstamajā nozarē, bet:
 - uzņēmumā ir izveidota un darbojas darba aizsardzības sistēma;
 - darba vides iekšējo uzraudzību un risku novērtēšanu uzņēmumā veic darba aizsardzības speciālists, kas ieguvis profesionālo augstāko izglītību darba aizsardzībā (līdz 2012. gada 1. janvārim to ir tiesīgs veikt darba aizsardzības speciālists ar augstāko izglītību dabaszinātnēs, inženierzinātnēs, veselības aizsardzības jomā vai tiesību zinātnēs un vismaz piecu gadu darba pieredzi attiecīgajā profesijā vai darba aizsardzībā, ja viņš ir apguvis darba aizsardzības pamatlīmeņa profesionālās pilnveides programmu).

Tajā pašā laikā jāatceras, ka pat ja Jūs esat ieguvis nepieciešamo dokumentu, kas apliecina attiecīgu apmācības, Jums vēl ir jājūtas pārliecinātām par savām zināšanām, prasmēm un pieredzi.

Jums nav jābūt kompetentam speciālistam darba aizsardzībā, lai savā mazajā uzņēmumā veiktu darba vides riska novērtēšanu!

Ja neesat pārliecināts par saviem spēkiem, tad varat lūgt konsultācijas Valsts darba inspekcijā un tās reģionālajās nodaļās, kā arī Latvijas darba devēju konfederācijas un Latvijas Brīvo arodbiedrību savienības konsultatīvajos centros (kontakta informācija atrodama šī materiāla beigās). Tomēr vienmēr pārliecinieties, ka darba vides riska novērtēšanā esat iesaistījuši sava uzņēmuma nodarbinātos – to nodarbināto, kurš veic konkrēto darbu, nodarbināto uzticības personu vai kādu citu uzņēmumā nodarbināto, kurš ļoti labi pārzina darba procesu. Šie cilvēki parasti sniedz ļoti lietderīgu informāciju, tāpēc riska novērtējums ir daudz precīzāks. Tomēr atceraties, ka pats darba devējs vienmēr ir atbildīgs gan par to, ka šāda novērtēšana vispār tiek veikta, gan par šī darba kvalitāti, tāpēc sekojiet darbu izpildei!

Pirms uzsākt darba vides riska faktoru novērtēšanu, atcerieties, ka:

- ❖ darba vides **riska faktors** ir jebkas, kas darba vidē var nodarīt kaitējumu nodarbināto drošībai vai veselībai, piemēram, ķīmiskās vielas, elektrība, darbs uz pārvietojamām kāpnēm, atstāta vaļēja atvilktnē utt.;
- ❖ darba vides **risks** ir varbūtība, ka nodarbināto drošībai vai veselībai darba vidē var rasties kaitējums, un šā kaitējuma iespējamā smaguma pakāpe.

	1. solis	Identificē riska faktoros
--	-----------------	----------------------------------

Sākumā Jums ir jāsaprot, kādā veidā Jūsu darbinieki var tikt savainoti. Ja Jūs katru dienu strādājat vienā un tai pašā darba vietā, ir viegli nepamanīt būtiskas lietas – Jūs pie tām esat pieraduši un tas

¹ Bīstamā nozare - atbilstoši Ministru kabineta 2005. gada 8. februāra noteikumu Nr. 99 „Noteikumi par komercdarbības veidiem, kuros darba devējs iesaista kompetentu institūciju” prasībām (MK 22.09.2009. noteikumu Nr.1077 redakcijā).

Pieci soļi darba vides riska novērtēšanai mazajos uzņēmumos

liekas pieņemami. Lai spētu pamanīt arī šādus darba vides riska faktoros, Jums var noderēt daži vienkārši padomi:

- ❖ apstaigājiet darba vietas un nosakiet tās lietas, kas patiesi var nodarīt kaitējumu;
- ❖ pajautājiet saviem nodarbinātajiem, ko viņi domā par savu darba vietu – parasti viņi norādīs uz tādām lietām, ko Jūs uzreiz nebūsiat pamanījis (piemēram, trūkst somiņa instrumentu ērtai pārvietošanai, ja darbs tiek veikts uz pārvietojamām kāpnēm);
- ❖ sameklējiet internetā pieejamo informāciju par darba aizsardzību nozarē, kurā Jūs strādājat – Jums var noderēt sekojošas mājas lapas:
 - Eiropas Darba drošības un veselības aizsardzības aģentūras nacionālais kontaktpunkts (www.osha.lv);
 - kampaņa “Veselīgas darba vietas iniciatīva” (http://osha.europa.eu/lv/campaigns/hwi/ra_tools_checklists);
 - Valsts darba inspekcija (www.vdi.gov.lv);
 - LR Labklājības ministrija (www.lm.gov.lv);
 - ja lasāt angļu valodā, tad varat apmeklēt arī Lielbritānijas Veselības un drošības administrācija mājas lapu (www.hse.gov.uk), kur ir pieejami dažādi praktiski skaidrojumi gan par vispārīgām tēmām, gan specifiskiem darba vides riska faktoriem un to novēršanas iespējām, u.c.
- ❖ pārskatiet ražotāja sagatavoto darba aprīkojuma dokumentāciju (piemēram, lietošanas instrukciju);
- ❖ pārskatiet uzņēmumā lietoto ķīmisko vielu/maisījumu drošības datu lapas (ja Jums tādas nav pieejamas vai pieejamā informācija nav pietiekama – iespējams varat internetā atrast līdzīga maisījuma drošības datu lapu; dažādu ražotāju ķīmisko vielu/maisījumu drošības datu lapās esošās informācijas kvalitāte var būt ļoti atšķirīga);
- ❖ padomājiet par visiem darbā notikušajiem nelaimes gadījumiem, kā arī visām tām situācijām, kad Jūsu uzņēmumā nodarbinātie ir kavējuši darbu veselības stāvokļa dēļ, kad ir bijis nepieciešams izmantot pirmās palīdzības aptieciņu – iespējams, ka varēsiet identificēt kādas iepriekš nepamanītas darba vides problēmas;
- ❖ atcerieties, ka Jums ir jāņem vērā arī visi tie darba vides riska faktori, kas izraisa slimības, tikai ilgstoši iedarbojoties, piemēram, ķīmiskās vielas vai troksnis.

Ja Jums rodas papildus jautājumi:

- ❖ sazvaniet iespējamus konsultantus (kontaktainformācija norādīta materiāla beigās);
- ❖ ja esat nozares asociācijas biedrs – varat interesēties šajā asociācijā.

	2. solis	Izlem, kurš var būt pakļauts riska faktoriem un kādā veidā
--	-----------------	---

Noskaidrojiet, kuri cilvēki var būt pakļauti katram no iepriekšējā solī identificētajiem riska faktoriem; tas Jums palīdzēs atrast pareizākos problēmas risinājumus. Dzīvē tas nenozīmē, ka Jums jāpieraksta katra konkrētā cilvēka vārds un uzvārds; tas nozīmē identificēt tās cilvēku grupas, kuras var tikt pakļautas konkrētiem riska faktoriem, piemēram, visi cilvēki, kas strādā noliktavā vai nejauši garāmgājēji.

Visās situācijās identificējiet, kas var notikt, piemēram, pakotājiem iespējamās muguras sāpes no atkārtotas kastu celšanas.

Atcerieties:

- ❖ dažām nodarbināto grupām ir jāpievērš īpaša uzmanība: - jauniešiem, grūtniecēm un sievietēm pēcdzemdību periodā, cilvēkiem ar īpašām vajadzībām (piemēram, ar kustību traucējumiem);
- ❖ jāņem vērā arī visi tie cilvēki, kas neatrodas uzņēmuma telpās visu laiku, piemēram, telpu uzkopēji, apmeklētāji, apakšuzņēmēji, iekārtu apkalpojošais personāls u.c.;
- ❖ citi cilvēki, kas var tikt pakļauti riskam (piemēram, garāmgājēji uz ielas, ja veicat ceļu remontdarbus);

Pieci soļi darba vides riska novērtēšanai mazajos uzņēmumos

- ❖ ja Jums ir kopīgas darba vietas ar citiem darba devējiem, tad padomājiet, kā Jūsu darbs var ietekmēt viņus un otrādi (piemēram, darbs būvobjektā kopā ar citiem apakšuzņēmējiem);
- ❖ pajautājiet saviem darbiniekiem, vai neesat ko aizmirsis vai palaidis garām.

	3. solis	Novērtē risku un izlem par veicamajiem pasākumiem
--	-----------------	--

Kad esat identificējis riska faktorus un noskaidrojts, kuri nodarbinātie var būt pakļauti darba vides riska faktoriem, Jums jāizlemj, kā samazināt to iedarbību. Pirmkārt, pārdomājiet, kā darbs tiek organizēts un vai veiktie darba aizsardzības pasākumi ir pietiekami efektīvi. Uzdrodiet sev sekojošus jautājumus:

- ❖ vai iespējams novērst darba vides riska faktorus vispār;
- ❖ ja nē, kā varat samazināt riska faktorus, lai netiktu nodarīts kaitējums cilvēku drošībai un veselībai.

Nosakot veicamos pasākumus, izmantojiet sekojošus principus:

- ❖ bīstamo aizstājiet ar drošo vai mazāk bīstamo (piemēram, bīstamu ķīmisku vielu nomainiet ar mazāk bīstamu);
- ❖ ierobežojiet nodarbināto piekļuvi bīstamajām vietām (piemēram, dažādi darba aprīkojuma aizsargi);
- ❖ organizējiet darbu tā, lai atdalītu bīstamās vietas no drošajām (piemēram, barjeras starp satiksmes ceļiem un gājēju pārvietošanās ceļiem);
- ❖ nodrošiniet individuālos aizsardzības līdzekļus (piemēram, aizsargapģērbus, darba apavus, aizsargbrilles utt.);
- ❖ nodrošiniet pirmās palīdzības līdzekļus un piemērotas sadzīves un atpūtas telpas, kur iespējams sasildīties un nomazgāties.

Uzlabojumi darba aizsardzības jomā ne vienmēr maksā dārgi, piemēram, izvietojot sfērisko spoguļi uz tāda satiksmes ceļu krustojuma, kur ir slikta pārredzamība, Jūs varat izvairīties no lielākiem izdevumiem, kas saistīti ar satiksmes negadījumiem. Šis ir piemērs, kas parāda iespējamās sekas, ja netiek īstenoti vienkārši un lēti pasākumi. Vienmēr padomājiet, vai tie pasākumi, ko Jūs ieviešat dzīvē, neradīs jaunus darba vides riska faktorus vai pakļaus riskam kādu citu.

	4. solis	Pieraksti savus secinājumus un īsteno pasākumus
--	-----------------	--

Nosakiet tādus darba aizsardzības pasākumus, kas patiesi uzlabo darba apstākļus un palīdz Jūsu uzņēmuma darbībai. Pierakstus veiciet maksimāli precīzi, lai katru nākamo gadu pārskatot rezultātus, Jūs spētu atcerēties, kas ar katru pierakstīto punktu ir domāts. Piemēram, pierakstiet - aizķeršanās aiz rasošanas atkritumiem nesakārtotā darba vietā; pasākumi - papildus atkritumu tvertņu nodrošināšana, uzkopšanas darbi reizi nedēļā, nodarbināto instruēšana. Tomēr, ja uzņēmumā ir mazāk kā pieci darbinieki, iespējams tik sīki pieraksti nav nepieciešami, jo katrs labi pārzina savus pienākumus. Tajā pašā laikā bez dokumentēšanas vispār iztikt nevar, jo tā ir normatīvo aktu prasība (Ministru kabineta 2007. gada 2. oktobra noteikumi Nr. 660 "Darba vides iekšējās uzraudzības veikšanas kārtība").

Neviens no darba devēja negaida, lai darba vides riska novērtējumā būtu uzskaitīti tie riska faktori, kas nav Jūsu uzņēmumā, piemēram, metināšanas aerosols un karsta metāla šļakatas, ja attiecīgajā darba vietā tiek veikta pasūtījumu komplektēšana pārtikas produktu noliktavā. Darba vides riska novērtēšanas dokumentācija nevar būt arī tipveida – piemēram, pilnīgi vienāda visos skaistumkopšanas salonos un frizētavās. Dokumentācijai ir jābūt atbilstoši konkrētajam darbam un darba vietai, lai būtu identificēti visi attiecīgajā darba vietā esošie darba vides riska faktori (nevar būt vienāda dokumentācija darbam pie slīpmašīnas un metināšanas darbiem, pat ja abi darbi tiek veikti vienā telpā).

Dokumentācijai ir jāsniedz informācija par to, ka:

- ❖ esat darba vietā bijis un redzējis, kā tiek veikts darbs;
- ❖ esat noskaidrojts, kuri nodarbinātie un citi cilvēki var tikt pakļauti riska faktoru iedarbībai un cik daudz šādu cilvēku vispār var būt;

Pieci soļi darba vides riska novērtēšanai mazajos uzņēmumos

- ❖ esat noskaidrojies, kuri ir bīstamākie riska faktori;
- ❖ zināt, kādi pasākumi ir veikti un vai tie būtiski samazina risku, bet tas risks, kas vēl pastāv, ir zems;
- ❖ esat procesā iesaistījis nodarbinātos vai viņu pārstāvjus.

Šī skaidrojošā materiāla beigās ir pieejama informatīva lapa, ko varat kopēt un izmantot darba vides riska novērtēšanai savā uzņēmumā.

Ja esat rūpīgi veikuši darba vides riska novērtējumu, tad 4.soļa beigās Jūsu priekšā vajadzētu atrasties sarakstam ar daudziem pasākumiem, kuri Jums ir jāveic, lai sakārtotu darba vidi un lai tā atbilstu normatīvo aktu prasībām. Un nav nozīmes, vai pārstāvat lielu vai mazu uzņēmumu – ja Jums nav neviena pasākuma, tad visticamākais, ka darbs nav veikts precīzi, kvalitatīvi, vai neesat izpratis lietas būtību. Jums būtu papildus jākonsultējas ar kādu nozares speciālistu!

Savukārt, ja Jums ir saraksts ar vairākiem vai daudziem pasākumiem, atcerieties, ka Jums nav jāsteno visi pasākumi vienlaicīgi. Katram pasākumam atzīmējiet reāli izpildāmu termiņu, nosakiet atbildīgo personu. Vispirms novērsiet pašus bīstamākos faktorus un tos, kuri iedarbojas uz vislielāko cilvēku skaitu. Nevieni no Jums negaida, ka vienmēr viss Jūsu uzņēmumā darba aizsardzības jomā tiks paveikts uzreiz, tomēr jāatceras, ka arī viens neizdarīts darbs var novest līdz nelaimes gadījumam. Svarīgākais - Jums ir jāpierāda, ka Jūs esat izveidojuši sistēmu, kas darbojas un Jūs visu laiku savās iespēju robežās veicat pasākumus, kas vērsti uz darba vides uzlabošanu.

Kvalitatīvs veicamo pasākumu plāns var saturēt ļoti daudzus un dažādus pasākumus, piemēram,:

- ❖ vienkārši un lēti īstenojami pasākumi, kas var tik ātri paveikti, iespējams līdz brīdim, kad tiek īstenoti efektīvāki pasākumi (piemēram, drošības zīmju izvietošana);
- ❖ ilgtermiņa pasākumi, kuru īstenošana prasa ilgu laiku vai lielus finansiālus ieguldījumus (piemēram, nosūces ventilācijas izbūve);
- ❖ nodarbināto apmācība par specifiskiem jautājumiem (piemēram, praktiska ugunsgrēka dzēšana);
- ❖ regulāra darba vietu apsekošana un nodarbināto uzraudzība (piemēram, vai nodarbinātie lieto izsniegtos individuālos aizsardzības līdzekļus).

Vienmēr atcerieties, ka skaidri jānorāda, kam un kādā termiņā attiecīgais pasākums jāveic (piemēram, Jānis Bērziņš, 15.10.2010.). Kad pasākums paveikts, tad atzīmējiet plānā, ka darbs ir izdarīts.

5. solis | Pārskati savu novērtējumu un precizē, ja nepieciešams

Dažas darba vietas paliek nemainīgas (piemēram, darba vietas pie datora). Ar tām ir salīdzinoši vienkārši – reizi gadā pārskatiet riska novērtējuma dokumentāciju, lai zinātu, ka situācija nemainās vai vismaz nepasliktinās. Visbiežāk šādos gadījumos papildinājumi rodas pašiem nodarbinātajiem, it īpaši, ja iepriekšējā gadā noteiktie pasākumi ir īstenoti un tā rezultātā darba apstākļi ir uzlabojušies.

Tomēr gadījumā, ja esat iegādājies jaunu darba aprīkojumu, sākat lietot citas ķīmiskās vielas vai maisījumus, vai arī nomaināt darba procedūras, tad jāveic jauns darba vides riska novērtējums un jā sagatavo jauna dokumentācija, pat ja nav pagājis gads no iepriekšējā riska novērtējuma. Bet vēl labāk, ja Jūs par darba aizsardzību domājat pirms Jūs veicat pārmaiņas, tas var novērst nepieciešamību veikt dārgus pasākumus pēc tam (piemēram, pārceļoties uz citu biroju, Jums jāiegādājas jaunas žalūzijas – padomājiet, vai Jūsu izvēlētās žalūzijas spēs pietiekami novērst tiešo saules staru iespīdēšanu).

Vadot uzņēmumu, ir viegli aizmirst par ikgadējo darba vides riska novērtēšanu līdz brīdim, kad rodas kāda ārkārtas situācija vai ir par vēlu, piemēram, notiek nelaimes gadījums darbā. Tāpēc gada sākumā, kad iegādājaties plānotāju jaunajam gadam, ierakstiet šo darbu tajā mēnesī, kad jāveic riska novērtējums.

Daži biežāk uzdotie jautājumi

Ko darīt, ja darbs dažādās darba vietās būtiski atšķiras?

Jums jāveic darba vides riska novērtēšana visās darba vietās, izņemot, ja darba vietās ir līdzīgi darba apstākļi (piemēram, līdzīgs darba aprīkojums, telpu iekārtojums, darba raksturs). Tomēr arī tad Jums katru atsevišķo novērtējumu nav jāsāk veikt no nulles, jo daudzas lietas visās darba vietās, iespējams, ir līdzīgas, piemēram, nodarbināto apmācība, nodrošināto individuālo aizsardzības līdzekļu kvalitāte utt.

Ko darīt, ja darba vietas tiek pārceltas uz citām telpām?

Jums jāveic darba vides riska pārvērtēšana, lielāku uzmanību pievēršot tām lietām, kas mainījušās – apgaismojums, mikroklimats, ventilācija, satiksmes ceļi utt. Izmantojiet iepriekšējos novērtējumus kā paraugu!

Ko darīt, ja telpas vai darba vietas ir kopīgas ar citiem darba devējiem vai pašnodarbinātajām personām?

Jums ir jāsadarbojas ar citiem darba devējiem un pašnodarbinātajām personām, jāinformē viņi par to, kādus riska faktorus rada Jūsu darbs, un jānoskaidro, kā viņu darbs var ietekmēt Jūsu nodarbinātos.

Vai nodarbinātajiem ir pienākumi?

Atbilstoši Darba aizsardzības likumam nodarbinātajiem ir sekojoši pienākumi darba aizsardzības jomā:

- 1) rūpēties par savu drošību un veselību un to personu drošību un veselību, kuras ietekmē vai var ietekmēt nodarbinātā darbs;
- 2) lietot darba aprīkojumu, bīstamas vielas, transportu un citus ražošanas līdzekļus saskaņā ar normatīvajos aktos noteikto dokumentāciju (ražotāja instrukcijas, ķīmisko vielu un ķīmisko maisījumu drošības datu lapas u.c.);
- 3) lietot kolektīvos aizsardzības līdzekļus, kā arī viņa rīcībā nodotos individuālos aizsardzības līdzekļus saskaņā ar normatīvajos aktos noteikto dokumentāciju (ražotāja instrukcijas, ķīmisko vielu un ķīmisko maisījumu drošības datu lapas u.c.) un pēc lietošanas attiecīgos aizsardzības līdzekļus novietot tiem paredzētajā vietā;
- 4) ievērot drošības zīmes, kā arī lietot drošības ierīces, ar ko apgādāts darba aprīkojums un darba vieta, saskaņā ar normatīvajos aktos noteikto dokumentāciju (ražotāja instrukcijas, ķīmisko vielu un ķīmisko maisījumu drošības datu lapas u.c.) un atturēties no attiecīgo drošības ierīču patvaļīgas iedarbināšanas, mainīšanas vai pārvietošanas;
- 5) nekavējoties ziņot darba devējam, tiešajam darba vadītājam vai darba aizsardzības speciālistam par nelaimes gadījumu darbā, kā arī par jebkuriem darba vides faktoriem, kuri rada vai var radīt risku personu drošībai un veselībai, arī par trūkumiem uzņēmuma darba aizsardzības sistēmā;
- 6) piedalīties darba devēja rīkotajās instruktāžās un apmācībās darba aizsardzības jomā;
- 7) sadarboties ar darba devēju vai darba aizsardzības speciālistu, lai izpildītu prasības, kas ietvertas Valsts darba inspekcijas atzinumos, brīdinājumos, rīkojumos vai lēmumos par uzņēmuma darba aizsardzības sistēmu;
- 8) sadarboties ar darba devēju vai darba aizsardzības speciālistu drošas darba vides un darba apstākļu nodrošināšanā, lai neradītu risku nodarbinātā drošībai un veselībai;
- 9) apmeklēt obligātās veselības pārbaudes saskaņā ar darba devēja rīkojumu.

Ko darīt, ja mainās kāda nodarbinātā apstākļi?

Jau iepriekš minēts, ka dažas nodarbināto grupas pieder pie paaugstinātas jutības grupām, kurām ir nepieciešama īpaša aizsardzība. No normatīvo aktu viedokļa tādas grupas ir grūtnieces un sievietes pēcdzemdību periodā līdz vienam gadam, bet, ja sieviete baro bērnu ar krūti, – visā barošanas laikā. Ja darbiniece Jūs informē par savu grūtniecību, Jums jāveic ārpuskārtas darba vides riska novērtēšana,

Pieci soļi darba vides riska novērtēšanai mazajos uzņēmumos

lai varētu noteikt veicamos pasākumus. Piemēram, nomainīt viņas darba pienākumus, lai nebūtu jāveic darbs, kurā iespējama kaitīgu ķīmisko vielu iedarbība, vai arī darbs, kas saistīts ar smagu priekšmetu celšanu, pārvietošanu.

Līdzīgi, ja kāds nodarbinātais ieguvis invaliditāti, tad, ja nepieciešams, darba vieta jāpielāgo šī cilvēka individuālajām īpatnībām, bet pirms tam jāveic darba vides riska novērtējums, lai Jūs precīzi zinātu, kas konkrēti jādara.

Kur un kādā veidā var saņemt informāciju un konsultācijas?

- ❖ LR Labklājības ministrijas Darba departamentā
Skolas ielā 28, Rīgā, LV-1331
Tālrunis 67021526
www.lm.gov.lv

- ❖ Valsts darba inspekcijā
K.Valdemāra ielā 38, k.-1, Rīgā, LV-1010
Tālrunis 67186522, 67186523
www.vdi.gov.lv
vai Valsts darba inspekcijas reģionālajās inspekcijās

- ❖ Latvijas Darba devēju konfederācijā
Baznīcas iela 25-3, Rīga, LV 1010
Tālrunis 67225162
www.lddk.lv

- ❖ Latvijas Brīvo arodbiedrību savienībā
Bruņinieku ielā 29/31, Rīgā, LV – 1001
Tālrunis 67270351, 67035960
www.lbas.lv

- ❖ RSU Darba drošības un vides veselības institūtā
Dzirčiema ielā 16, Rīgā, LV – 1007
Tālrunis 67409139
www.rsu.lv/ddvvi

Plašāka informācija par darba aizsardzību Latvijā www.osha.lv.

Šis materiāls ir sagatavots ar Valsts Sociālās apdrošināšanas aģentūras atbalstu kā daļa no darba aizsardzības preventīvo pasākumu plāna. Materiāla oriģinālais teksts „*Five steps to risk assessment*” ir pieejams Lielbritānijas Veselības un drošības administrācija mājas lapā (<http://www.hse.gov.uk/pubns/indq163.pdf>).

Materiālu aktualizēja Rīgas Stradiņa universitātes Darba drošības un vides veselības institūts 2011.gada jūnijā. Bez maksas izdevums.

Materiāla identifikācijas Nr. 74-2011.

Pieci soļi darba vides riska novērtēšanai mazajos uzņēmumos

DARBA VIDES RISKĀ NOVĒRTĒJUMA DOKUMENTĀCIJAS PARAUGS

Uzņēmums nosaukums:		Novērtēšanas datums:		Novērtējuma veicēji:			
1.solis.	2.solis.	3.solis.	4.solis.				
Kuri darba vides riska faktori?	Kurš var ciest un kādā veidā?	Kā Jūs jau samazināt riska faktorus?	Kas vēl ir jādara riska samazināšanai?	Kā Jūs īstenosiet pasākumus?			
<p>Identificējiet riska faktoros:</p> <ul style="list-style-type: none"> ❖ apstaigājot darba vietas; ❖ pajautājot nodarbinātajiem; ❖ sameklējot papildus informāciju (internets, nozares asociācija, konsultatīvie telefoni); ❖ pārskatot ražotāju dokumentāciju. <p>Neaizmirstiet par tiem faktoriem, kuru sekas pamanāmas pēc vairākiem gadiem!</p>	<p>Nosakiet pakļauto cilvēku grupas; atcerieties, ka:</p> <ul style="list-style-type: none"> ❖ daļai nodarbināto ir īpašas vajadzības; ❖ ne visi cilvēki atrodas darba vietās pastāvīgi; ❖ sabiedrības daļas; ❖ nodarbinātie, kas strādā pie citiem darba devējiem! <p>Nosakiet, kādā veidā rodas kaitējums!</p>	<p>Uzskaitiet, kas darba vietā jau tiek darīts, lai novērstu vai samazinātu risku!</p>	<p>Pārliecinieties, ka esat samazinājis riskus līdz minimumam. Salīdziniet to, ko esat paveicis pats, ar labās prakses piemēriem. Ja pamanāt atšķirību, padomājiet, vai esat paveicis visu!</p>	<p>Atcerieties, ka jānosaka pasākumu prioritāte – vispirms jānovērš bīstamākie faktori un tie faktori, kuri izraisa smagākās sekas!</p>	Kas veiks?	Kad veiks?	Atzīme par paveikto
_____	_____	_____	_____	_____	_____	_____	
_____	_____	_____	_____	_____	_____	_____	
_____	_____	_____	_____	_____	_____	_____	
_____	_____	_____	_____	_____	_____	_____	
_____	_____	_____	_____	_____	_____	_____	
_____	_____	_____	_____	_____	_____	_____	
_____	_____	_____	_____	_____	_____	_____	
_____	_____	_____	_____	_____	_____	_____	
_____	_____	_____	_____	_____	_____	_____	
_____	_____	_____	_____	_____	_____	_____	
_____	_____	_____	_____	_____	_____	_____	
_____	_____	_____	_____	_____	_____	_____	
_____	_____	_____	_____	_____	_____	_____	
_____	_____	_____	_____	_____	_____	_____	
_____	_____	_____	_____	_____	_____	_____	
_____	_____	_____	_____	_____	_____	_____	
_____	_____	_____	_____	_____	_____	_____	
_____	_____	_____	_____	_____	_____	_____	
_____	_____	_____	_____	_____	_____	_____	

5.solis. Pārskatīšanas datums

- ❖ Pārskatiet riska novērtējumu, lai zinātu, ka situācija visu laiku uzlabojas vai vismaz nepasliktinās!
- ❖ Ja darba vietā ir notikušas būtiskas izmaiņas, atcerieties, ka jāpārbauda arī riska novērtējums, un, ja nepieciešams, jāpapildina tas!